

1

Kui keegi meist neljast tõepoolest pidi Rio de Janeirosse jõudma, siis oli selleks Johann. Kuidagimoodi oli see kohe algusest peale selge. Johannil oli olemas kõik, mida selle jaoks vaja läks, ja pealegi oli tema meie seast muusik. Kui keegi seda suudab, siis Johann.

Ma istusin tema kõrval, toona. Avatud aknast kandus kalmistult klassiruumi kirikukella heli. Teisel pool jõeluhta kõrghoonete rea kohal püsis hämuses kauguses üks lennuk. Piiritajate sviir-sviir löikus tolle suvepäeva valguse helekollasteks, erutavalt hapudeks sidrunilõikudeks ja ma mõtlesin, et peaks olema väljas, mitte istuma siin sees akna juures. Olema väljas, teispool jõge, ja siis läheks põhja poole, kus on meri ja saab sõita laevaga Lõuna-Ameerikasse.

Pool kümme hommikuti oli kõige hullem aeg. Kaks esimest tundi olid just möödas, aga vähemalt neli veel ees.

Johann kritseldas oma vihiku nullisid täis. Seda oli ta ladina keele tundides algusest peale teinud.

„Kuule, paneme kirja maailma kõige pikema arvu.”

See oli usumatult jabur ettevõtmine, kuid omal moel ka lahe. Igaüks meist kirjutas kümme rida täis. Muudkui kolm nulli, väike vahe, jälle kolm nulli. Meie arvu jaoks polnud enam ammu mingit nimetust. Sellel oli tuhandeid nulle ja pikkust peaaegu terve kooliaasta jagu. Mõnikord lasime vihiku vahetunnis ringi käima ja teised leidsid, et me oleme pöörased, kuna nad ei teadnud, kas pidada seda vägevaks või jaburaks.

Johann müksas mind ja osutas peaga akna poole. Ta oli alles nüüd

kellahelinat tajunud. Algul polnud ta üldse mõistnud, et tegemist on matusekellaga, alles mina seletasin seda talle.

„Ikkagi kõlab vabaduse moodi,” ütles ta.

Mina leidsin, et see peab paika.

Zippo hääl laskus justkui tume vaip klassiruumi. Mulle meeldis Zippo ja tema hääl. Rahustav, melanhoolne bass. Hääl, mis võis uinutada, kui sa just parajasti ei oodanud otsustava kontrolltöö tagasi-
saamist.

„Miks ta niimoodi teeb?” küsisin ma vaikselt Johannilt. „Miks ta neid lihtsalt välja ei jaga? Ta pole ju ometi sitapea.”

Johann kehtis ükskõikselt õlgu.

„Pole aimugi. Võib-olla on säärane seadus või miski. Võib-olla seisab koolikorralduses, et kõigepealt tuleb kontrolltööd läbi arutada ja alles siis kätte jagada.”

Zippo seletas vigu. Igaüht eraldi koos õige lahendusega projektori peal. Siis kirjutas ta tahvlile veaprotsendi. Kui ta lisis hinded, tundsin esimest korda kõhus jõnksatust: üks „suurepärase”, neli korda „väga hea”, kuusteist korda „rahuldav”, kuus korda „piisav”, kaks korda „kasin”, kaks korda „puudulik”.* Neli kolmekümne ühest. Ma teadsin, kes on üks neljast viimasest. Johann igatahes mitte.

Zippo nimi oli õigupoolest Zigakenberg, aga nii ei nimetanud teda keegi. Kusjuures Zippo oli selle mehe jaoks liiga lühike nimi. Kaks meetrit pikk, kindlasti sada kilo raske. Ta oleks pidanud hakkama poksijaks või maadlejaks. Igatahes mitte ladina keele õpetajaks.

Johann ei lasknud ennast ka Joks hüüda.

„Johann. Mitte Jo või Joe või midagi sellist. Johann.”

Seda oli ta vahetunnis öelnud Dlouhale, kes millalgi esimeste nädalate ajal oli Joega välja tulnud. Tal pruukis seda vaid üks kord öelda. Temas oli mõnikord säärast tõsidust, mis igaüht pelutas. Sest-
peale kutsusid kõik teda Johanniks.

„Ma sain kindlasti kuue.”

See oli omalaadne manamine. Välja üteldi kõige hullem ja loodeti,

* Saksa koolisüsteemis on kuuepalliline hindamissüsteem, kusjuures 1 = suurepärase, 6 = puudulik. (Siin ja edaspidi tõlkija märkused.)

et nõnda võib seda ära hoida, et siis saadakse võlukombel viis või isegi neli. Nii võib ju minna.

„Jama,” lausus Johann.

„Justkui sa seda päriselt usuksid,” ütlesin mina. Taas üks manamine.

Ma vaatasin välja. Piiritajad. Hommikune valgus jõe ääres pajuokstes. Sinine sinine sinine. Miks lõppes maailma ilu aknalaua juures? Seal väljas oli kõike. Siin sees polnud midagi.

„Albert.”

Lõpuks ometi! Zippo andis tööd tagasi. Nimekirja järgi. Kord peab olema. Vähemalt polnud ta neid hinnete järgi ritta seadnud. Seda vihkasid kõik. Peale pugejate mõistagi.

„Bergmann.”

Klass muutus häälekaks. Selge see. Kuule, mis sa said? Ma sain kolme. Uhh, ma juba mõtlesin ... Polnudki nii raske, mis? Minu arvates küll ...

Ma ei öelnud enam midagi ja vaatasin aknast välja. Mõnikord võis vee lõhna tunda. See ei lõhnanud nii soolaselt nagu meri, aga ikkagi.

„Büchner.”

See olin mina. Zippo tuli läbi klassi taha meie juurde. Tema näoilme ei saanud midagi välja lugeda. Ta ulatas mulle paberilehe.

„Kahju küll, Büchner,” sõnas ta, „ma ei saa sellest aru. Sinu tõlge on väga elegantne. Aga kahjuks pole sellel midagi pistmist ladina-keelse algtekstiga.”

Kui see pidi olema nali – seda see ei olnud. Kuus. Viiega oleks ehk veel kuidagi välja vedanud, aga kuuuga ... Ma ei olnud matas tugev, aga keskmise suutsin ikka välja arvutada. Matas: viis. Ladina keeles: viis. Niipalju sellest.

„Käib kah,” ütlesin ma ükskõikselt.

Johann kallutas end minu poole. Ta õlg puudutas minu oma.

„Sorry.”

„Ei, käib kah. Ma ju ütlesin.”

Voltisin kontrolltöö hoolikalt ja täpselt lennukiks. Sellel olid isegi

tagaluugid. Nina murdsin õige pisut allapoole. *Num* sõnast *numquam** oli korraga midagi naljakat. See ajas mind naerma, olgugi et mul polnud sugugi naerutuju.

„Mnjah,” ütlesin ma, „läbi põrunud.”

Kallutasin tooli tahapoole, kuni seljatugi puudutas seinu. Keerutasin lennukit käes.

„Sa võid ju veel järeleksami teha.”

Ma kehitasin õlgu.

„Arvad, et võin kolme aasta ladina keele kuue nädalaga ära õppida? Matas vajun ma nagunii põhja. Ja „põhja” all mõtlen ma põhja. Tuhat meetrit allpool pinda. Mariaani sügavik.”

Johann hakkas tahtmatult naerma.

„Ma võin sind aidata.”

„Selge see. Sa tead hästi, mida sellisel juhul kindlasti ei toimu. Nimelt õppimist.”

Zippo tuli jälle meie juurde.

„Lohmann.”

Ta ulatas Johannile kontrolltöö ja noogutas põgusalt. Johann võttis selle vastu ja heitis kiire pilgu hindele. Kolm miinus. See tekitas temas peaaegu piinlikkust, ta asetas lehe tagurpidi lauale. Silmitsesin Zippot, kes oli alles nüüd märganud paberlennukit mu käes. Ma ei kallutanud isegi mitte tooli tagasi otseks, kui saatsin selle aknast välja. Õige kerge käeliigutusega. See liugles täiusliku spiraaliga pajude vahelt läbi, riivas üht puuksa, hakkas pöörlema, tõusis veel korra ja maandus vette. Hüvasti.

Zippo vaatas mulle otsa ja hingas sügavalt sisse, aga ütles siis ainult: „Justkui sul veel vähe probleeme oleks, Büchner.”

Ta pööras ringi ja läks ette oma laua juurde. Kaks meetrit ja sada kilo ladina keelt. Mehel oli õigus, mind ei aidanud enam miski.

* Ladina k: mitte kunagi.

2

On vaikne päraslõuna. Ma otsin hauda, nii nagu sageli. Oktoobripäike paistab läbi varajase udu kui veripunane hägune laik. Külm on. Kastanid teeservas pole veel päriselt värvi muutnud, kuid vaher hakkab kirjuks minema. Äädikapuud kalmistu müüri ääres lõkendavad juba nii punasena, nagu ootaksid lund.

Võiks ju arvata, et kalmistu paistab alati ühesugune. Lõppude lõpuks ei juhtu seal ju eriti midagi. Lisandub paar hauakivi. Võib-olla tehakse mõni uus teerada. Kuid nii see pole. Või siis unustan ma lihtsalt ikka jälle, kus haud asub. Ma ei käi ju siin igal aastal. Aga piisavalt sageli, arvan ma. Ainult et hauda ei leia ma kunagi kohe. Ehk peaks seekord platsinumbrit pildistama. Või mobiilis asukoha järgmise korra jaoks salvestama. Teiselt poolt – milleks? Kui mul pole aega otsimiseks, pole mõtet üldse tulla.

Kalmistu on inimtühi, kuid kõikjal on oravaid. Tõenäoliselt pole linnas nende jaoks paremat paika kui see siin. Pole autosid, pole inimesi. Terve hõre mets vaid nende päralt. Paradiis. Kas oravad oskavad leinata? Nad ei paista sedamoodi välja.

Ja mina? Ma ei tea, on see lein või mingi teine tunne, mis mind aegajalt siia ajab. Sageli sügisel, seda küll. Aga on see lein? Mõnikord, kui otsin hauda, ei teagi, mille olen ma päriselt kaotanud, mille pärast ma päriselt leinan. Võib-olla on selleks aasta, mis meil toona oli. Tegemist polnud isegi mitte ühe aastaga. See oli too suvi, mida tõenäoliselt koged elus vaid korra. Too suvi, mis loodetavasti on igaihel; too suvi, mis muudab kõik. Jah. Võib-olla pole see mitte ainult lein, vaid eelkõige igatsus selle suve järele – selle kordumatu, esimese korra kohutavalt ilusa lumma järele.

Väliujula. Õnneks polnud minu vanemad nii ranged nagu Johannil. Ja võib-olla oleks isegi mu isa, kes tõesti ei huvitunud oma laste edasijõudmisest koolis, millalgi märganud, et ma ei vea seda kooliaastat välja.

„Me nuputame midagi,” oli ta öelnud. Mis ei kõlanud sugugi ohtlikult. Isa nuputas alati midagi, aga kindlasti mitte kunagi midagi praktilist. Pean silmas, et ta sai minu emalt taskuraha! Kui tema midagi nuputas, polnud sellel üldse tähendust. Kui ema oleks midagi nuputama hakanud, oleksid mul probleemid tekkinud. Senimaani polnud siiski veel midagi juhtunud.

Mõnikord meeldis mulle ujulasse minna, kui vihma sadas. Kõik oli siis minu päralt. Kogu ujula. Instruktor lubas koguni lestadega viiekümne meetrisse basseini või tegi hüppetorni lahti ja oli üldse hoopis rahulikum kui muidu. Pärast isegi mõnikord tervitas mind rahvast tulvil päikesepaistelisel päeval. Minu meelest oli maru vihmaga ujuda, kuna peaaegu keegi teine seda ei teinud. Tibutas ühtlaselt, aga külm ei olnud. Paplid, mis kasvasid kõikjal avaratel aasadel, muudkui tilkusid. Rohi lõhnas ja valitses vaikus. Tuult polnud. See oli õige eriline õhustik. Veidike sedamoodi, nagu viibiksid mingis teises linnas. Või pigem veel, nagu oleks sellises avalikus kohas korruga midagi salajast, nagu ei suudaks teised inimesed seda enam üles leida.

Ma jooksin paljajalu üle vihmamärja rohu hüppebasseini juurde. Kõrval viiekümne meetrises ujus paar vanakest oma ringe. See ei seganud. Vaikne helehall vihmane õhk muutis kõik rahumeelseks. Tundsin paar nägu ära. Arvatavasti käisid nad iga päev siin. Mis elu see küll oli? Iga päev ujulas. Iga päev kaksikümne otsa ujuda. Iga päev tagasi koju minna. Kurat. Kas hiljem muututakse selliseks?

Panin käteräti hüppetorni kõrvale maha, noogutasin instruktorile ja ronisin üles. Täna seitsme ja poole peale. Omal moel vedasin iseendaga kihla. Sel suvel tahtsin jõuda hüppeni kümne meetri pealt. Veidral kombel oli kolmene mulle kõige raskemaks osutunud. Ma olin ikka jälle ringi pööranud, kuni millalgi pööramise ajal kukkusin lauvalt nii lollakalt, et laksatasin näoga vastu vett, terve päev oli laupunane. Pärast seda hakkas asi edenema. Minuga juhtus vahel nii. Olin ikka kartnud suuri koeri, kuni üks mind hammustas, kui ajalehti laiali kandsin. Sellest alates oli hirm kadunud. Võib-olla seepärast, et miski polnud tegelikkuseks saades kunagi nii kohutav, kui olid endale ette kujutanud. Ma võisin lihtsalt endale kõike ette kujutada ja mõnikord tekitas just nimelt see probleeme.

Esimene hüpe viieselt oli nii libedalt läinud, et sestpeale hüppasin seal ikka ja jälle. Ei mingit probleemi. Ja nüüd tõusin esimest korda seitsme ja poole meetri peale. Redelipulgad olid karedad, märjad ja jahedad. Ma lõdisesin pisut, läksin jupi maad edasi ja jäin seisma seal, kus käsipuu lõppes. Meeter servani. See oli kõrgel. See oli paganama kõrgel. Õigupoolest oleksin tahtnud tagurpidi saltot hüpata. Tagurpidi salto nägi vingelt välja, aga oli kõige lihtsam hüpe. Ei pidanud õieti midagi tegema, ainult julgema. Kuid siin ... Ma vaatasin alla. Huh. Umbes kolmas korrus. Ja tunne oli sama nagu algul kolmesel: ei lähe mitte. Ma ei suutnud isegi mitte kohta serval sisse võtta. Ja hoopiski mitte selg ees. Heitsin pilgu instruktori poole, et kas ta jälgib mind, kuid ta istus hiigelsuure vihmavarju all ja luges ajalehte.

Äkki hüppaks lihtsalt otse alla?

„Kuule, sa ei julge või?”

Ma ehmusin nii, et vajusin lausa kokku. Ei oska ju oodata, et keset vihmasadu ronib veel keegi hüppetorni ja seisab su selja taha. Pöörasin ringi. Ma polnud teda üldse tulemas kuulnud. Ta oli umbes minuvanune. Pudelroheline trikoo. Tumedad juuksed. Ja kena. Ääretult kena.

„Julgen ikka.”

Idioot. Idioot. Idioot. Miks ma seda ütlesin?

„Kui sa kardad, siis hüppame koos.”

„Oled sa enne siit ülevalt hüpanud?”

Ma tõepoolest kartsin, aga nüüd rohkem seda, et äkki hüppab see tüdruk stiilselt tornist alla, peakat või kruvi või nii, aga mina seisan ikka veel seal üleval nagu ... nagu miski.

Ta raputas pead.

„Ei. Ma nägin sind siin seismas ja ootasin. Tahtsin näha, kuidas see läheb. Aga sa ei hüpanud.”

Ta hääles oli naeratus. Ma ei osanud arvata, kas see oli pilkav.

„Me võiksime küll koos hüpata.”

Ütlesin seda kõheldes. Kindlasti kostis see argpükslikult.

„Niisiis,” sõnas tema ainult ja astus serva peale. Olgu. Nüüd pean ma ka hüppama.

„Üks,” hakkasin loendama.

„Siit on päris kõrge,” ütles ta.

Ta vaatas minu poole. Hakkasin tahtmatult naerma. Me mõlemad kartsime lihtsalt kohutavalt.

„Olgu. Hüppame viieselt.”

Nüüd naeris ka tema. Kergendus hoovas minust läbi sama kiirelt kui ennist hirm. Me pöörasime ringi ja läksime redeli juurde. Siis äkki jäi ta seisma.

„Olgu. See ei lähe mitte,” ütles ta, „see ei lähe üldse mitte. Tule!”

Ta pööras jälle ringi, pistis jooksu ja hüppas. Kurat, mõtlesin ma ja jooksin samuti, kukkusin kontrollimatult läbi õhu ja laksatasin niimoodi küljega vette, et hing jäi kinni. Ma vajusin sügavale, sügavamale, kui mulle meeldinuks, rabelesin üles ja puristasin ninast vett, kui pinnale sain. Kõrvalt kerkis tema samuti välja ja heitis peaga juuksed eest seljale.

„Ma pörutasin endal jalad ära,” naeris ta.

„Mina külje,” ütlesin hingetult. „Friedrich. Minu nimi on Friedrich.”

„Beate. Kihvt nimi sul. Aga vana, või kuidas?”

Me ujusime basseini servani. Vihm joonistas veepinnale tuhandeid ringikesi. Vaikus ujulas mähkus meie ümber justkui sile läbipaistev rätik. Terrassil kioski kõrval seisis kokkupandud päikesevarjud kõhnadena ja vihmahalluses punaselt justkui üles rivistatud ja ära unustatud mõtlikud soldatid. Suletud kiosk paistis magavat. Silmapilguks kuulus see kõik tõepoolest meile.

„Mul on omapärased vanemad,” seletasin ma, kui basseinist välja ronisime.

„Ahah,” lausus tema.

Tal olid rohelised silmad.